



آهنگ تار کولی

نویسنده: محمدهادی محمدی

تصویرگر: هاله توکلی

ناشر: موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

گروه سنی: ۱۰ تا ۱۲ سال و ۱۳ سال به بالا

درباره‌ی داستان:

آهنگ تارکولی داستان آوارگی کولی‌ها بر روی زمین از روزگاران گذشته تاکنون است. کولی‌ها مردمانی هستند که در تاریخ هند و ایران از آن‌ها به نام دوره‌گردهای آوازه‌خوان یاد شده است. در داستان آهنگ تارکولی چهار عنصر بنیادین هستی یعنی آب، آتش، خاک و هوا فرزندان باباکولی هستند. ستیز و درهم آمیزی جاودانی این چهار عنصر که از یک سو گرایش به خود دارند و از سوی دیگر گرایش به آمیختن با دیگری، آن‌ها را از جای خود دور می‌کند و باباکولی نیز همراه با تار و الاغش به دنبال فرزندان خود آواره‌ی زمین است. از هر کدام چیزی می‌خواهد تا به گندم و نان برسد، اما هر کدام بهانه‌ای می‌آورند، به همین سبب باباکولی که پیر شده هنوز به آرامش نرسیده است. داستان با زبانی آهنگین روایت می‌شود که متناسب با گردش باباکولی و پیشه‌ی کولی‌ها یعنی خنیاگری (نوازندگی و آوازخوانی) است.

بلندخوانی داستان

یکی از روش‌های سهیم شدن این داستان با کودکان و نوجوانان برگزاری نشست بلندخوانی است تا مربی و یا گروه کودکان آن را با صدای بلند بخوانند و همه‌ی احساسات داستان را بازتاب دهند.

توجه: پیش از بلندخوانی داستان را چندین بار با صدای بلند برای خود بخوانید تا کاملا بر متن داستان چیره شوید.



فعالیت پس از بلندخوانی

اجرای نمایش عروسکی با تکنیک ماروت

آهنگ تارکولی برای اجرای نمایش از سوی دانش‌آموزان سال‌های چهارم تا ششم دبستان مناسب است. نمایش عروسکی برای کودکان در هر سنی جذابیت دارد. کودکان با در دست گرفتن عروسک، به دنیای پر رمز و رازی سفر می‌کنند که در آن از سرزمین‌ها و ملیت‌های گوناگون دیدن می‌کنند، به جای شخصیت‌های متفاوت فکر می‌کنند، حرف می‌زنند، زندگی می‌کنند و تجربه کسب می‌کنند. در این سفر نمایشی با ترس، خستگی و گرسنگی و... دست‌وپنجه نرم می‌کنند و سرانجام پر از انرژی سفر را به پایان می‌رسانند و تجربه‌های‌شان را در زندگی واقعی به کار می‌گیرند.

با توجه به ویژگی‌های داستان آهنگ تارکولی از جمله فانتزی بودن داستان و داشتن شخصیت‌هایی مانند آب و باد که دارای حرکت هستند، تکنیک مناسب برای اجرای نمایش این داستان، تکنیک عروسک دو نفره (two men puppet) یا عروسک و دست انسان (Human Arm puppet) یعنی نیمی انسان، نیمی عروسک است.



عروسک‌گردان با دست راست سر عروسک را هدایت می‌کند و دست چپ خود را داخل آستین لباس عروسک می‌کند و به جای دست عروسک عمل می‌کند، نفر دیگر نیز دست راست خود را داخل آستین لباس عروسک می‌کند و به جای دست دیگر عروسک بازی می‌کند. هر دو نفر باید با هم هماهنگ شوند تا یک عروسک را حرکت دهند.



در ایران این روش به نام ماروت شناخته می‌شود. درباره‌ی پیشینه‌ی عروسک‌گردانی‌های ماروت منابعی در دست نیست اما گفته می‌شود در اروپا بیش‌تر در تبلیغات تلویزیونی به کار گرفته می‌شد.



در تصویر سمت چپ عروسک‌گردان یک نفر است دست راست عروسک‌گردان سر عروسک را گرفته است و دست چپ عروسک‌گردان داخل آستین چپ عروسک است. می‌توان با این تکنیک اجرای تک نفره نیز داشت.

تکنیک نمایش عروسکی ماروت قابلیت‌های ویژه‌ای دارد، برای این گروه سنی جذاب است و آزادی در ساخت و حرکت دادن عروسک سبب می‌شود کودکان از خلاقیت‌شان استفاده کنند. نتیجه‌ی انتخاب این نوع عروسک به وجود آمدن همکاری میان دو کودک در لحظه‌های حساس بازیگردانی عروسک روی صحنه است و همچنین نیمی انسانی بودن این روش، می‌تواند به نمایش‌ها لحنی طنزآمیز بدهد. از این تکنیک می‌توان برای به روی صحنه بردن داستان‌هایی استفاده کرد که تنوع، تخیل و حرکت فراوانی در صحنه می‌خواهند. برای مثال تکنیک عروسک دستکشی برای به نمایش در آوردن کتاب تارکولی که حرکت‌ها در پشت یک پرده‌ی نمایشی محدود می‌شود، مناسب نیست. برای داستان تارکولی که دارای

شیوهی درست کردن عروسک‌های ماروت

ساخت عروسک پیرمرد:

مواد مورد نیاز:

- یک عدد چوب ۲۰ سانتی‌متری سبک با قطر ۲ سانتی‌متر
- روزنامه باطله
- چسب چوب
- چسب حرارتی
- دستگاه چسب حرارتی
- کارتن ورقی یک عدد ۷۰×۱۰۰
- مقوای سفید یا رنگی برای کلاه
- کاموا
- رنگ اکریلیک: آبی، قرمز، زرد، اکر، سفید و سیاه
- پارچه برای لباس عروسک یا لباس آماده
- قلم‌موی آبرنگ شماره ۱۰، ۴، ۶، ۱۰، ۲
- کاتر
- قیچی
- مداد
- کاردک
- سوزن و نخ
- پالت رنگ یا بشقاب یک‌بار مصرف برای ترکیب رنگ
- لیوان یک‌بار مصرف برای شستن قلم‌موها
- پارچه ۱۰۰ در ۱۵ سانتی‌متر

شیوهی ساخت عروسک پیرمرد به سبک ماروت با روش پایپه‌ماشه

پایپه‌ماشه واژه‌ای فرانسوی است به معنای کاغذ فشرده. کاغذ را پس از خمیر کردن با چسب سریش مخلوط می‌کنند و تحت فشار قرار می‌دهند و قالب می‌گیرند تا ظروف، مجسمه و... درست کنند. برای ساخت سر عروسک نخست روی یونولیت

طرح داستانی پویا، شخصیت‌های پرتحرک و مخاطبانی پرجنب و جوش (کودکان کلاس چهارم تا ششم دبستان) است، یکی از بهترین تکنیک‌های نمایش، تکنیک ماروت است.



- به همین ترتیب لایه‌های بعدی را اضافه کنید تا سر به اندازه‌ی مناسب درآید.



- پس از آن نوارهای بریده شده از روزنامه را چسب بزنید و به ترتیب به صورت افقی کنار هم از پیشانی تا چانه بچسبانید. در مرحله بعد، نوارهای روزنامه را بین دو ردیف قبلی بچسبانید؛ این کار را تا چندین لایه ادامه دهید تا سطحی صاف به وجود آید. سه لایه نوار آخر را با استفاده از چسب نشاسته بچسبانید، زیرا باعث می‌شود سطح کار لطیف‌تر شود.

برای درست کردن چسب نشاسته، مقداری نشاسته را در ظرفی بریزید و در کمی آب سرد حل کنید. سپس کم‌کم آب داغ به آن اضافه کنید و هم‌زمان مواد را مخلوط کنید تا غلیظ شود و به حالت ژلاتینی درآید. این کار باید با صبر و حوصله انجام شود. پس از طی این مراحل سر عروسک سنگین می‌شود. باید یک روز بماند تا لایه‌های رویی خشک و سبک شوند.



- فرم سر و صورت طراحی می‌شود و قسمت‌های اضافی با کاتر برش داده می‌شود. سپس با سمباده بخش‌های ظریف صورت را کار می‌کنند. پس از آن نوارهایی از کاغذ نرم یا روزنامه را لایه به لایه با ترکیب چسب روی صورت عروسک می‌چسبانند. هر لایه که کامل شد، باید خشک شود. این کار تا پنج لایه تکرار می‌شود. از این روش عروسک‌سازان حرفه‌ای استفاده می‌کنند. در زیر روشی ساده‌تر معرفی می‌شود:
- نخست مقداری روزنامه که از پیش آماده کرده‌اید، مچاله کنید تا چروک شود و بخشی از آن‌ها را نیز به صورت نوارهای باریک ببرید. سپس با کاردک روی یک ورق از روزنامه‌های چروک‌خورده چسب چوب بریزید و یک تکه چوب باریک ۲۰ سانتی‌متری را لای روزنامه بگذارید و روزنامه‌ها را دور چوب بفشارید.



- سپس یک لایه دیگر از روزنامه و چسب به دور چوب بچسبانید تا سر عروسک شکل بگیرد.





- پس از آن برای ریش و موهای پیرمرد نخ کاموا را به اندازه‌ای که می‌خواهید برش دهید. برای درست کردن ریش از چانه شروع کنید و یک ردیف کاموا را با چسب حرارتی بچسبانید، سپس ردیف بالاتر را بچسبانید و به همین ترتیب ادامه دهید. برای موها نیز همین‌طور از پایین شروع کنید تا به بالای سر برسید. در پایان با قیچی موها را مرتب کنید. پس از آن با مقوا یا پارچه یک کلاه ساده درست و رنگ‌آمیزی کنید.

- مرحله‌ی بعد ساختن شانه‌ها و بازوها است. در پیوست این دست‌نامه الگویی که در اختیاران گذاشته شده است، این الگو را روی دو لایه کارتن ورقی بگذارید و قسمت‌های مشخص شده را با کاتر برش دهید. اکنون دو لایه را جدا کنید و روبه‌روی هم قرار دهید.



- قسمت‌های برش‌خورده را تا کنید و چسب حرارتی بزنید. قسمت پایین شانه را لوله کنید تا شکل بازوی عروسک به وجود آید.



می‌توانید در این مدت کارهای دیگر را انجام دهید، برای مثال دکور یا لباس عروسک را آماده کنید.

- مرحله‌ی بعدی سمباده زدن است. یک تکه از سمباده را ببرید و به آرامی صورت عروسک را سمباده بزنید. هنگامی که سطح سر صاف و یک‌نواخت شد برای رنگ کردن آماده شده است.



- برای درست کردن رنگ صورت باید به دقت عمل کنید. رنگ آکر را روی پالت بریزید و کمی قرمز و کمی سفید را با هم مخلوط کنید و با قلم‌مو روی صورت عروسک بزنید. کمی که خشک شد دو لایه دیگر نیز به همین روش رنگ بزنید. بهتر است این مرحله از کار را به کودکانی بسپارید که به نقاشی علاقه دارند (رنگ اکریلیک حلالش آب است وقتی خشک شود مانند تکنیک رنگ و روغن زود خشک می‌شود، پس باید سریع عمل کنید و برای رنگ کردن بخش‌هایی مانند چشم‌ها رنگ را کم‌کم روی پالت بریزید). سپس از روی تصویر کتاب صورت عروسک را نقاشی کنید.



لباس عروسک

برای تهیه‌ی لباس عروسک می‌توانید یک لباس آماده انتخاب کنید یا پارچه‌ای را که نه خیلی کلفت نه خیلی نازک باشد انتخاب کنید و پیراهنی بدوزید. آستین لباس را از قسمت پشت آرنج با قیچی برش دهید تا از این قسمت عروسک گردان دستش را داخل آستین لباس عروسک ببرد. لبه آستین را تو بگذارید و از آن کش رد کنید تا آستین بهتر در دست عروسک گردان بماند.



پشت لباس عروسک را یک شکاف باز بگذارید تا عروسک گردان بتواند دسته‌ای را که به سر وصل است بگیرد و عروسک گردانی کند.



می‌توانید برای پیرمرد یک سه‌تار با کارتن ورقه بسازید و رنگ کنید. بقیه‌ی عروسک‌ها را نیز با همین روش بسازید.

• سپس موهای عروسک را جمع کنید و گردن یا دسته را روی شانه‌ها قرار دهید. مقدار زیادی از چسب حرارتی را بریزید و نگه دارید تا خشک شود. پس از آن تکه دیگری از کارتن را که از روی الگو بریده شده، با چسب زیاد روی گردن و شانه‌ها بگذارید و فشار دهید تا کارتن شکل گردن بگیرد و شانه‌ها را نیز چسب بزنید و فشار دهید.



• سپس بازوها را لوله کنید، چسب حرارتی بزنید و نگه دارید تا خشک شود. پس از آن پارچه‌ای با عرض کم و طول زیاد را دور تا دور بازو و شانه‌ها و گردن عروسک ببیچید و همین کار را در طرف دیگر نیز انجام دهید. پس از آن با سوزن و نخ قسمت‌هایی را که لازم است بدوزید.



لباس عروسک گردان روی صحنه

لباس عروسک گردان باید سیاه باشد با دستکش سفید. اگر اندازه و رنگ دست‌های عروسک گردان‌ها با هم هماهنگ باشد، بدون دستکش هم می‌توانند بازی کنند.

چگونه عروسک ماروت را در دست بگیرید

در این روش به دو نفر نیاز دارید. عروسک گردان‌ها باید لباس سیاه بپوشند و پشت عروسک بایستند. یک نفر با دست راست سر عروسک را می‌گیرد و حرکت می‌دهد و دست چپش را از درز آرنج آستین لباس عروسک وارد می‌کند و به جای دست چپ عروسک حرکت می‌دهد. نفر دوم دست راست خود را از درز آرنج وارد آستین لباس عروسک می‌کند و جای دست دیگر عروسک حرکت دو نفر عروسک گردان باید با هم همکاری کنند تا حرکت عروسک طبیعی جلوه کند. بهتر است کودکانی را انتخاب کنید که از نظر قد و هیكل هم اندازه باشند. عروسک‌های کوچک‌تر را می‌توانید به یک نفر بدهید تا بازیگردانی کند؛ با دست راست سر عروسک را حرکت می‌دهد و با دست چپ، دست چپ عروسک را و دست راست عروسک بی‌حرکت می‌ماند یا بالعکس.



فضاسازی

برای فضاسازی می‌توانید از طرح کتاب استفاده کنید و وسایلی را که می‌توانید تهیه کنید و جلوی صحنه را چیدمان کنید.

نورپردازی

در این روش نور باید روی عروسک‌ها تنظیم شود و عروسک گردان‌ها در تاریکی بمانند. می‌توانید از چراغ مطالعه با پایه‌ی بلند استفاده کنید.

تمرین و اجرا

ابتدا چند بار کتاب را با کودکان بخوانید و نقش هر کس را مشخص کنید. هر یک از کودکان باید نقش خود را تمرین کند تا دیالوگ‌ها را حفظ شود. سپس آموزگار میزانشن‌ها را مشخص کند؛ یعنی هر عروسک گردان از کجا وارد صحنه شود، کجا بایستد، کجا بنشیند، چگونه صحبت کند، از کجا خارج شود و عروسک‌ها را چگونه در دست بگیرد. عروسک باید جلوتر از بدن عروسک گردان قرار بگیرد که عروسک دیده شود. عروسک گردان هنگام گفتن دیالوگ‌ها باید احساس خود را به عروسک منتقل کند؛ برای نمونه هنگامی که می‌خندد سر عروسک عکس‌العمل داشته باشد نه سر خودش. عروسک گردان نباید پشت به تماشاچی باشد. حرکت‌های روبه‌رو و سه‌رخ بهترین حالت برای اجرا هستند، به سبب متن فانتزی کتاب تار کولی می‌توانید حرکت‌های متنوعی برای عروسک‌ها طراحی کنید؛ برای نمونه هنگامی که عروسک باد به نام کاکابلبل در آسمان حرکت دارد، عروسک گردان می‌تواند عروسک را به حالت پرواز بالای صحنه به حرکت درآورد. پس از چند بار اجرای نمایش برای خودشان و تسلط کامل می‌توانند نمایش را برای تماشاچیان اجرا کنند.

مراحل تصویری ساخت عروسک ماروت

کودکان در حال ساخت یکی از شخصیت‌های کتاب آهنگ تار کولی به نام کاکابلبل در خانه کودک محمودآباد شهرری.



